

Mágus, varázsló és művész egy személyben

Elhunyt Ökrös Oszkár

Ha valakinek a családja hét cimbalmost is számlál, nem meglepő, hogy hamar játszani kezd a cimbalomverővel. A családi emlékezet úgy tartja, hogy Suki Sándor cimbalmos kis unokája még két éves is alig volt, amikor az első dallamokat „kikalapálta”. Három évvel később rövid figyelés után, hibátlanul utánjátszotta a nagyapja mutatta rövidebb nótadíszítéseket. Az öreg Suki ekkortól tudatosan képezte a csodagyereknek bizonyuló határtalan szorgalmú és tehetségű kis fickót. Az 1957 májusában Szolnokon – más források szerint Törökszentmiklóson – világra jött Ökrös Oszkárt rövidesen országos közismertség övezte, a tévénezők is kegyeikbe fogadták...

Nyolc éves volt, amikor megnyerte a Magyar Televízió népzenei versenyét. A hangszeres szolista kategóriában lett övé a babér. Az általános iskola második osztályából így – egy miniszteri külön engedéllyel – azonnal a középiskolába léphetett, a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola legifjabb tanulója lett. Az érettségi vizsga után azonnal felvették a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolára, a „Zeneakadémiára”. Tizenöt éves korától már a Magyar Rádió és Televízió zenekara is rendszeresen alkalmazta cimbalomszólístaként. Tehetségét főiskolai tanárai, osztály- és évfolyamtársai is mindvégig csodálták. A magyar nótás családi hagyományait jelentősen felgazdagította a népzene és főleg a klasszikusok tanulmányozása révén.

Amikor elvégezte a főiskolát, versengtek érte a zenekarok. Döntenie kellett: néhai Rácz Aladár útját követve a hangversenytermek dobogóját, vagy a cigányzenekarok világát választja. Nem lehetett könnyű döntés. Talán annak belátása segített, hogy bár Rácz Aladár maga több klasszikust is áthangszerelt cimbalomra, s nem egy jeles zeneszerző egyenesen az ő hangverői alá írta néhány művét, e darabok száma azonban erősen korlátozott. Olyan éveket éltek akkor, melyek során ugyan a kávéházi, éttermi zeneszvet visszaszorult, de a népi együttesek magas színvonalú tevékenysége nyomán, a nótajátszás művészi rangja is vitathatatlanra lett. Külföldi meghívások és fellépő körutak jelezték: cigányzenénk és cigány muzsikusaink mindenütt közönségvonzók. A hagyományos cimbalmosi pálya, gyorsabb és nemzetközi érvényesülést ígért.

Amikor híre ment, hogy a szórakoztató zene iránt kötelezi el magát, a legnagyobb népi együttesek álltak sorba érte. Előbb a Budapesti Népi Együttes, majd a Magyar Állami Népi Együttes, később a Honvéd Művészegyüttes tagja lett.

Ökrös Oszkár – idegen ajkúaknak ugyancsak nyelvtörő – nevét is így tanulhatta meg a világ. Ti-

zenhét évesen már szólístaként kapott meghívást Angliába, *Erzsébet királynő* születésnapjára, a londoni Palladaiumba, ahol Josephine Baker, Tom Jones, Frank Sinatra és Roger Moore mellett fellépve is megkülönböztetett tiszteletet, elismerést vívott ki magának. A korábban említett zenekarokkal az Antarktiszon kívül valamennyi földrészen megfordult. Szovjet-Ázsiában éppúgy ámulták és ünnepelték, mint a Közel- és Távols-Keleten, Ausztráliában vagy az Amerikai Egyesült Államokban. Az éter hullámaival mindenütt ismerős lett, ahol csak egyetlen magyar is sikerrel tekergette az állomáskezesőt, nyomogatta a távkapcsolót.

Lassan mindenütt úgy harangozták be, hogy az ő játékára érdemes leginkább figyelni, s idővel – a legnagyobb hegedűvirtuózzal azonosnak ítélve teljesítményét – a cimbalom *Paganinijeként* emlegették.

Ha egy-egy fellépésén kamerák voltak jelen, egészen bizonyos, hogy nem csak a primáson időztek hosszasan, hanem szemmel szinte követhetetlen sebességgel járó kezeit, verőit, gyöngyöző homlokát, s a szólójátékoknál átszellemült arcát, sőt időnként lehunyt pilláit is a filmvásznakra, képernyőkre varázsolták.

Olyan primásokkal dolgozhatott együtt, akik önmaguk is legendaszamba mentek, mennek. *Berki László, Boross Lajos, Buffó Rigó Sándor, Déki Lakatos Sándor, Lakatos Flóris, Lendvai Csócsi József, Sánta Ferenc, Suki András* és mások.

A rendszerváltás környékén többször is külföldre szerződött és csak 1996-ban tért haza. A 100 tagú Cigányzenekar művésze, szólamvezető szólísta lett. Velük és a Budapesti Fesztiválzenekarral is számtalanszor turnézott a nagyvilágban.

Nemcsak művészi tolmácsolásra vállalkozott, saját feldolgozásokkal is rendszeresen jelentkezett. Két legfontosabb szólólemezén (*A cimbalom varázslója; A cimbalom Paganinije*) éppúgy lelünk nótacsokrokat, csárdásokat, bagatelleket, asztali- és filmzenéket, mint Paganini-, Chopin-, Liszt- és Bach-átiratokat.

1995-ben Magyar Köztársaság Ezüst, 2001-ben Arany Érdemkeresztjével, 2013-ban pedig a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki. 2015-ben a legmagasabb magyar művészi elismerést, a Kosuth-díjat is átvehette.

Kevés ekkora formátumú muzsikust jellemzett oly nagyfokú szerénység, mint amit ő sugárzott magából. Amikor *Farkas Kálmán*, az Aranytollas roma újságíró temették, kivel édesanyja, *Ökrös Mari*, de az orgonajavító-építő *id. Farkas Kálmán* révén is atyafiságban állt, a 100 tagú néhány élművészével együtt, ő is megjelent. (Kálmán bácsi a Csisznyikói

cserepekben és az Elnémult harangokban is lefestette azt a törökszentmiklósi környezetet, amelyből az Ökrös és a Suki zenészdinasztia szertehíresült. A kis Oszkárt is emlegette bennük, ahogyan később is minden alkalmat megragadott arra, hogy elbűszkélkedjen vele, hogy népszerűsítse, hogy dohogjon érte.) A temetésre összeseregletteket egy öreg muzikusokból álló négytagú nyíregyházi banda méltóságos zenéje fogadta. Amikor Ökrös megjött, előbb saját cimbalmának összeszerelését igazította el, majd odasietett a helyi cimbalmoshoz, aki még érkezéskor is szépen szaporázta. Előbb a társai kezét szorongatta meg, majd az illető következett. Őt át is ölelte. „Szervusz, kollega! Köszönöm...” – mondta neki. Közről láttam a megszólított könnybe lábadt szemét. Ökrös nem engedte el, karon ragadta és megkülönböztetett tisztelettel odakísérte a maga hangszeréhez. Mellette állva figyelhette a verők táncát, s fürödhetett elérzékenyülve az Ökrös felől áradó szeretetben... Szép volt látni mindkettejüket.

Ökrös Oszkár – kérem, nézzék majd meg legközelebb, ha hátrahagyott felvételeit közvetítik majd a kívánságműsorokban! –, amikor a szőlőjába kezdett megszűnt körötte a világ. Nem látszott feszült összpontosítása, mindig lélekből játszott. Olybá tűnt mintha maguktól jártak volna le-föl-le a vattázott faverők. Mintha egyenesen azok vitték volna a kezét egyre gyorsabban tovább, hogy a távolabbi húrokat is időben elérje. Tessék hallgatni, tessék nézni!

Istenes ember volt, fontos küldetéssel, amit akként teljesített, hogy még halála után is hatni fog... Az Írás (a Zsoltárok könyve) ekként szabta számára különösen személyre szabott feladatul: „Dicsérjétek zengő cimbalommal, dicsérjétek bűgő cimbalom

hangjával!”. Mindenható játékaival valójában mást se tett, mint dicsérte az Egek urát. Szólt bár a hórák, a doinák, a könnyed prelude-ök, capricciók, polkák, a lélekrengető rapszódiaik, a mozgósító verbunkosok, vagy a szívbemarkoló magyar nóták hangján – mindig ezt tette. Dicsérte ezt a romba dőlni látszó egykor szép világot, virtuóz játékaival seregnyi érvet hozva fel az emberiség mentségére. Hallgatva őt, hinnünk kellett, s hinnünk kell ebben.

Megismételhetetlen tudás volt az övé. Olyan, ami most vele veszett, s ebben a formában nem lesz, aki újjáteremtse. Unikális művész – mondják erre tudóskodó körökben.

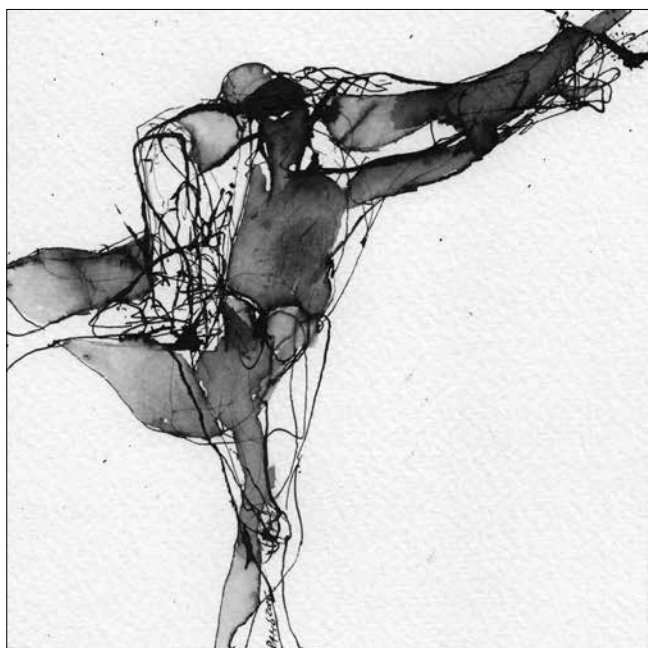
„Dübörgő tapsok! Tomboló nagy esték! / Kábult tömeg közt roskadozva áll, / Könny és verejték fürdeti a testét, / Halántékán a pokol kalapál. // Így vonsozolja zsenije szörnyű titkát... / A mennyi illetné és mégis, amit lát / Csak feneketlen, ijesztő magány, / Kín és keserv, mi égig felüvöltő / S tán örületbe üldöznél, pedig / Kivész, megújul tenger emberöltő, / de ilyen művész csak *egy* születik [...] Mágus, varázsló és művész egy személyben.” – írta *Endrődi Béla* „Paganini legendája” című versében. Sorról sorra, akár a cimbalom Paganinijéről is szólhatna.

Talán az eddig írtakból is kitetszik: nagyon tiszteltem, ám emellett őszintén sajnáltam is Ökrös Oszkárt. Ha másfél századdal korábban és tőlünk nyugatabbra születik a létre, ma alighanem Paganinit emlegetnék a hegedű Ökrös Oszkaraként.

Sokkalta több szeretetet, odafigyelést, törődést érdemelt volna...

Mindössze hatvan év adatott neki.

Hegedűs Sándor

Damó István: Az Úr haragosai, avagy az el nem hangzott párbeszéd (2016, tusrajz, papír, 13x13 cm)